

ΑΝΑΓΕΝΝΩΜΕΝΟΣ ΦΟΙΝΙΞ Ο ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ

Αναγεννώμενος Φοίνιξ αποδείχθηκε ο Ελληνισμός. Κατά την ιστορική διαδρομή του υπέστη τρομερές καταστροφές, αναγεννήθηκε από την τέφρα του, επέτυχε αλλεπάλληλα θαύματα και επανήλθε στην τέφρα του για να αναγεννηθεί ακόμη μια φορά. Αυτό δεν είναι σχήμα λόγου. Είναι ακίβδηλη Ιστορία.

Αυτός ο κύκλος του ελληνικού δράματος φαντάζει μύθος στην καρτεσιανή Λογική. Ωστόσο είναι ο κύκλος που οι πατέρες των σημερινών γερόντων ακολούθησαν δυο φορές σε μια ζωή κατά τον 20^ο αιώνα. Οι πατέρες μας εβίωσαν κατάκαρδα τις δυο μεγαλύτερες τραγωδίες του Νεότερου Ελληνισμού, την Μικρασιατική Καταστροφή και τον Εμφύλιο, αλλά ταυτόσημα έζησαν τους καιρούς που το Γένος αναγεννήθηκε απ' τις στάχτες του και αναστήθηκε από τους τάφους των νεκρών του.

Από τον Οκτώβριο 1912 έως τον μοιραίο Αύγουστο 1922 οι Έλληνες πολεμούσαν επί δέκα χρόνια συνεχώς σε αλλεπάλληλα μέτωπα. Περισσότεροι από 700.000 έπεσαν στα πεδία των μαχών και προ πάντων σφαγιάστηκαν. Το 1923 ενάμισι εκατομμύριο πρόσφυγες της Ανατολής κατέφυγαν ανέστιοι, γυμνοί και δεκατισμένοι στο ελεύθερο Κράτος, όπου ενωρίτερα είχαν καταφύγει μυριάδες άλλοι πρόσφυγες της Άνω Μακεδονίας και της Ανατολικής Ρωμυλίας. Ταυτόχρονα με την τραγωδία μαινόταν ο Εθνικός Διχασμός.

Το μείγμα των συνθέτων οικονομικών, στεγαστικών, επισιτιστικών, κοινωνικών κ.ά. προβλημάτων αρκούσε για να ανατινάξει κάθε προηγμένη, παραγωγική και πλούσια χώρα. Για την Ελλάδα του 1923 ισοδυναμούσε με πυρηνική βόμβα. Και, όμως! Εκείνη η Ελλάδα τα αντιμετώπισε και τα δάμασε όλα. Δεν έπεσε, ούτε καν γονάτισε. Αντίθετα, δυνάμωσε και πρόκοψε. Χώρα κατ' εξοχήν ποιητική, δικαίωσε τον Εθνικό της Ποιητή: *«Το χάσμα π' άνοιξε ο σεισμός ευθύς εγέμισε άνθη»*.

Χάρης σ' αυτούς τους πρόσφυγες και στους καρπούς τους, αναδιαμορφώνεται ο Νεώτερος Ελληνισμός. Μέσα στα επόμενα δεκαοκτώ χρόνια, παρά τα ενδιάμεσα στρατιωτικά κινήματα και τις αδιάκοπες εναλλαγές πολιτειακών καθεστώτων, η χώρα και ο Λαός της άλλαξε ριζικά. Και άλλαξε προς το καλύτερο.

Το 1920 ο πληθυσμός της Ελλάδος αριθμούσε 5.536.000 άτομα εκ των οποίων 4.470.000 ήσαν Έλληνες. Μετά την ανταλλαγή των πληθυσμών, και μέσα στα ίδια γεωγραφικά της όρια του 1920, η Ελλάδα το 1924 αριθμούσε 6.205.000 άτομα εκ των οποίων 5.822.000 ήσαν Έλληνες. Η εθνική ομοιογένεια, από το 80,75% του 1920, ανήλθε μετά τέσσερα έτη στο 93,83%.

Την πρώτη σωτήρια περίθαλψη των προσφύγων ανέλαβαν ελληνικές και ξένες φιλανθρωπικές οργανώσεις και δραστήρια ο Αμερικανικός Ερυθρός Σταυρός. Αποφασιστικότερα έδρασε το ελληνικό Κράτος και ο Λαός του. Παρ' ότι βαρύτερα ηττημένο, και συνάμα διχασμένο, το Κράτος συνήψε, υπό σκληρούς όρους, εξωτερικό δάνειο 12.300.000 αγγλικών λιρών και ίδρυσε την αυτόνομη διεθνή Επιτροπή Αποκαταστάσεως Προσφύγων, η οποία ανέλαβε δραστήρια το δύσκολο έργο. Αυτά, όμως, δεν αρκούσαν. Μέσα στα επόμενα πέντε έτη η χώρα προσέφυγε έξι φορές σε εσωτερικό δανεισμό και, μέσω αυτού, ο πενόμενος ελληνικός Λαός κατέθεσε για τους αδελφούς του πρόσφυγες το συνολικό ποσό των 9,3 δισεκατομμυρίων δραχμών, ισότιμο προς περίπου 29 εκατομμύρια αγγλικές λίρες. Έτσι η Ελλάδα χρεοκόπησε το 1932. Ωστόσο, προχώρησε.

Οι πρόσφυγες εγκαταστάθηκαν σε 1.954 αγροτικούς οικισμούς, εντελώς καινούργιους κατά μεγάλη πλειοψηφία. Τα νέα τους χωριά φέρουν το όνομα των πατρίδων τους. Μέχρι το 1938 το Κράτος απαλλοτρίωσε 1.724 μεγάλα αγροκτήματα συνολικής εκτάσεως 12 εκατομμυρίων στρεμμάτων και τα μοίρασε στην αγροτική προσφυγιά που, όμως, δεν έχει ούτε πεντάρα για να τα καλλιεργήσει. Τότε η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, πριν ακόμη ιδρυθεί η Αγροτική, χορηγεί το 1920 πιστώσεις 220 εκατομμυρίων δραχμών που το 1925 αυξάνονται σε 932 εκ. και το 1927 σε 1,144 δις δραχμές. Οι καλλιεργούμενες εκτάσεις το 1923 ανέρχονταν σε 12,690 εκατομμύρια

στρέμματα αλλά το 1938 διπλασιάστηκαν σε 24,096 εκατομμύρια στρέμματα. Η μεταβολή είναι κυριολεκτικά σεισμική και αποτυπώνεται έγκυρα¹.

Μέσα στην εσχάτη πενία επιτυγχάνεται μια μοναδική δημιουργία και μειώνεται η εξάρτηση της Πατρίδας από το εξωτερικό. Η εθνική παραγωγή το 1928 καλύπτει ήδη το 58% των ελληνικών αναγκών σε βιομηχανικά προϊόντα και μετά δέκα χρόνια καλύπτει το 78,84%. Η εξάρτηση της βιομηχανίας από τις εισαγόμενες πρώτες ύλες μειώθηκε στο 43% των αναγκών το 1928 και στο 25% το 1938.

Κάτω από αυτές τις συνθήκες το επίτευγμα της Ελλάδος είναι ένα θαύμα. Και αμέσως μετά ακολουθεί το Έπος του 1940-1941 και της Εθνικής Αντίστασης. Αυτός, λοιπόν, είναι ο πατριωτισμός. Δεν είναι ωραία λόγια ούτε θεωρία. Είναι πράξη. Είναι η ψυχή και η αυτοθυσία, η αλληλεγγύη και η δημιουργία των Ελλήνων. Όμως, το ειρηνικό Έπος των Προσφύγων και το αμέσως επόμενο πολεμικό Έπος 1940-41 διαδέχονται εκατοντάδες χιλιάδες νεκροί, αχανή ερείπια και εσωτερική προσφυγιά.

Κατά την Κατοχή 1941-1944 οι Γερμανοί, Ιταλοί και Βούλγαροι κατακτητές λεηλάτησαν και πυρπόλησαν την Ελλάδα, ανατίναξαν όλες τις υποδομές της και δεκάτισαν τον πληθυσμό της. Ο τεκμηριωμένος επίσημος απολογισμός των ελληνικών απωλειών κατά την πολεμική περίοδο 1940-1944 έχει ως εξής:

- 475.000 νεκροί στον πόλεμο και στην Εθνική Αντίσταση, στη λιμοκτονία και στη βουλγαρική γενοκτονία, στα ολοκαυτώματα και στο εκτελεστικό απόσπασμα
- 57.000 Εβραίοι αδελφοί μας –οι 48.000 Θεσσαλονικείς– στα κρεματόρια.
- 1.200.000 άστεγοι
- 3.000 πόλεις, κάμες και χωριά επλήγησαν βαριά ή κατεστράφησαν.
- Ερείπια, ένα στα τέσσερα κτίρια της χώρας

Κατεστράφησαν:

- το 74,5% του εμπορικού στόλου: 434 καράβια,
- το 42,6% των ζώων εργασίας: 855.000 άλογα, μουλάρια και βόδια,
- το 53% του ζωϊκού κτηνοτροφικού κεφαλαίου,
- το 65% του τροχαίου υλικού: 11.300 οχήματα,
- το 93,5% των σιδηροδρόμων,
- το 90% των γεφυρών,
- το 25% των δασών και
- το 22% των αρδευτικών έργων της Μακεδονίας. Με δείκτη 100 το 1939 η βιομηχανική παραγωγή του 1946 βρέθηκε στο 53.

Σ' αυτόν τον απέραντο ερειπιώνα, σπαρμένον νωπούς τάφους, βουτηγμένον στο πένθος και στην πείνα, οι Έλληνες, αεί παίδες, εξαπολύουν τον Εμφύλιο. Νέα εθνική τραγωδία. Ο καθηγητής Άγγελος Αγγελόπουλος, υπουργός στην εαμική «κυβέρνηση του βουνού» ΠΕΕΑ, σε μελέτη του το 1958 υπολόγισε ότι στον Εμφύλιο σκοτώθηκαν 150.000 Έλληνες, ανατινάχθηκαν 658 γέφυρες, αφανίσθηκαν τα χωριά και οι πηγές της παραγωγής. Το σύνολο των υλικών καταστροφών ανέρχονταν στο ιλιγγιώδες ποσό των 4 τρισεκατομμυρίων δραχμών όταν το δολάριο ήταν μόλις 30 δραχμές. 60.000 ηττημένοι εκπατρίσθηκαν και χιλιάδες φυλακίσθηκαν ή εξορίσθηκαν.

Όταν έπεσε τελευταίος, ο Γράμμος, η Μαργαρίτα Λαζαρίδου, υψηλόβαθμο στέλεχος του ΔΣΕ και του Κ.Κ.Ε., είχε μείνει τελευταία στις Πρέσπες όπου εισέβαλε ο Στρατός. Στο συναρπαστικό βιβλίο της *Πόλεμος και Αίμα* περιγράφει το δράμα:

«Αν ήθελε κανείς να περιγράψει την Κόλαση, δεν θα μπορούσε να της αποδώσει καλύτερη εικόνα από την εικόνα εκείνης της καυτερής μέρας του Αυγούστου 1949 στον κάμπο της Πρέσπας. Τα αεροπλάνα βούιζαν. Αφού έρριχναν όλες τις βόμβες τους, χαμήλωναν και μυδραλλιοβολούσαν τον κόσμο στον ακάλυπτο κάμπο. Από μακρυνά το βαρύ πυροβολικό κανονιοβολούσε ρίχνοντας τη φωτιά

¹ Γ. Β. Δερτιλής, *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, εκδόσεις της Εστίας, τόμος Β', τρίτη έκδοση, σελ. 972, 976, 980, 982, 984.

του. Και τα τανκς με τις οβίδες τους και με τα πολυβόλα τους εσκόρπιζαν παντού τον όλεθρο. Ένας φλογισμένος θάνατος τα τύλιγε όλα. Απελπισμένοι πολλοί τρέζανε προς τη λίμνη, τη Μικρή Πρέσπα, για να περάσουν από τη γέφυρα απέναντι. Μα και εκεί τους βρήκαν οι σφαίρες και οι βόμβες. Ο κάμπος στρώθηκε πτώματα. Η λίμνη κοκκίνισε από το πολύ αίμα».

Παρ' όλα αυτά, χάρις στην αμερικανική βοήθεια, μέσα στα 15 μόλις επόμενα χρόνια η Ελλάδα κινήθηκε μπροστά, η γεωργική παραγωγή πολλαπλασιάστηκε, η οικονομία ανήλθε ορμητική. Ο ρυθμός της ελληνικής οικονομικής ανάπτυξης το 1963 ήταν ο υψηλότερος του Κόσμου μαζί με την Ιαπωνία.

Γιατί, λοιπόν, να μην αναγεννηθεί τώρα ακόμη μια φορά ο Ελληνισμός; Αρκεί να ξαναβρεί τον εαυτόν του. Μπροστά στις παραπάνω εθνικές τραγωδίες, η τωρινή οικονομική κρίση είναι παιδική χαρά.

N. I. Μέρτζος